Ч. 259 (11.609). Львів, четвер 21. листопада 1929. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 доляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.



## Німецькі вибори.

Львів, 20. листопада 1929.

Всякі вибори, коли їх переведено менш-більш безсторонно, дозволяють зорієнтуватися в політичних настроях маси. Громадські вибори в Німеччині, що їх переведено минулої неділі, є теж доволі характеристичні як цікава ілюстрація теперішнього стану впливів поодиноких політичних партій в німецькій республиці.

Вибори до громадських рад, що їх переведено отсе в цілій німецькій державі, були звязані одночасно з виборами до окружних і провінціональних соймиків (у Берліні до повітових, себто окружних управ). Наслідком оцієї скомплікованости виборів обчислення і проголошення їх вислідів мусіло дещо протягнутися, і то не тільки в краю, але й у самому Берліні. Всеж таки вже нині можна сказати, що ці вибори виявили значне пересунення на право у настроях німецького народу.

Партією, що вийшла несподівано дуже добре при цих виборах, є скрайне праві національні соціялісти, звані теж „гакенкрайцлерами“ або гітлерівцями (від їх провідника Гітлера). Нац. соціялісти зросли в поодиноких округах на 300, а навіть на 400 відсотків у порівнянні з дотеперішнім станом свого посідання. Так напр. на терені міста Берліна здобули нац. соціялісти 132.000 голосів (при попередних виборах до міської ради в 1925 р. здобули були тільки 52.000 гол., а при виборах до райхстаґу в минулому році всього 39.000 голосів).

Зріст сили німецьких національних соціялістів, що, як відомо, проповідують явно політику реванжу, не признаючи ні мирових договорів ні наложених ними зобовязань, матиме безперечно своє значіння в цілій внутрішній, а може й закордонній політиці Німеччини. Цей зріст пішов майже в цілости на рахунок німецьких націоналістів, яких провідник Ґуґенберг перевів, що вони злучилися з нац. соціялістами для переведення спільної акції в справі т. зв. народнього побажання (плебісциту) щодо відкинення пляну Юнга. Спільно ведена агітація вийшла на добро тільки нац. соціялістам, які перетягнули на свою сторону цілу масу виборців від нім. націоналістів. Величезний зріст впливів нац. соціялістичної партії саме на кошт німецьких націоналів буде мати ще й той наслідок, що партійний конгрес нім.-національної партії, який збирається в найближчому тижні в місті Кассель, переміниться по всякій правдоподібности в порахунок і розрахунок з Ґуґенберґом, що своїми тактичними потягненнями довів до катастрофального висліду виборів для тієї могутньої і впливової партії.

Вислід виборів серед інших партій не приніс мабуть значніших змін. Відомо тільки, що в Берліні зросли сильно комуністи на кошт соціялдемократів, які в свою чергу поправили свій стан посідання коштом комуністів у Саксонії. А що в Берліні зросли сильно як нац. соціялісти, так і комуністи, які разом матимуть близько третину мандатів, то рахуються з тим, що така сильна меншість двох скрайних, на все рішених партій унеможливить всяку річеву працю нової берлінської міської управи. Це може мати такий наслідок, що новий міський парлямент у Берліні буде в дуже скорому часі розвязаний.

Цікаво представляється вислід виборів у самому місті Берліні як показчик настроїв населення у великому місті. Там на 3.3 міліонів управнених до голосування віддано 2,294.674 важних голосів, а 17.000 було неважних. Отже голосувало кругло 70% виборців. Здобули: соціялдемократи 651.735 голосів (у 1925 р. 604.696), нім. націонали 404.756 (385.324), комуністи 565.595 (347.381), демократи 138.511 (171.954), нім. народня партія 154.200 (111.446), господарська партія 100.289 (73.263), центр 81.414 (63.265), національні соціялісти 132.031, христ. суспільники 30.099, дрібні групи кругло 35.000. Розподіл берлінських мандатів представляється так: соціялдемократи 65 (73), нім. націонали 40 (47), комуністи 56 (43), демократи 14 (21), нім. нар. партія 15 (14), господ. партія 10 (10), центр 8 (8), нац. соціялісти 13, христ. суспільники 3. З того висліду виходить, що партії, які були досі при кермі в міській раді Берліна (демократи, нім. нар. партія, центр, дрібні міщанські групи і соціялдемократи), матимуть у новій міській раді дуже незначну більшість.

При кінці слід іще зазначити, що подібно як вибори до громадських рад, випали теж вибори до окружних і провінціональних соймиків. Всупереч голосам польської преси треба ствердити, що польські лісти у східних провінціях Німеччини потерпіли майже всюди поважні страти.



## Москвофільські сепаратисти.

**„Етнічні“ пляни. — Софістика наших „русских“. — Доктринерство і фантазійність. — Дві відміни сепаратистів. — Хто і як сепарується? — Поворот до української єдности наказом хвилі.**

Ще перед місяцем „Іл. Курєр Цодз.“, виразник „новітнього польського націоналізму“, виступив з новим „проєктом на знищенє Русі“, а саме з проєктом розбити західню вітку українського народу на безліч самостійних „етнічних ґруп“, які сталиб підбудовою „єдиної державно-польської нації“, а їх культура і творчість різновидністю і відсвіжуючим джерелом теж „єдиної“ польської культури. Цей „курєрковий“ винахід не є нічим новим. Ще на кілька літ перед „санаційним реґіоналізмом“ пропаґував його послідовно і завзято проф. Ст. Ґрабський, а навіть в рямках спроможности здійснював у часах своєї всевлади. Кінцевим змаганням цього протекторату над українськими „етнічними“ ґрупами є можливо скора, приспішена польонізація українського населення під Польщею, з чим і не крився ніколи польський „народовий“ табор. Підчас переговорів у справі конкордату в Римі заявив Ст. Ґрабський, що за 25 літ не буде в Польщі українського питання. А ще давно перед Ґрабським ту саму „ідею“ проголосив у галицькім соймі пос. Лешек Борковський (потомок українського козацького старшини), викрикуючи: „Нема Русі, єст тилько Польска і Москва!“. А ще перед ним проголошували і здійснювали цю „ідею“ на всі лади цілі покоління польських „патріотів“.

Словом: нічого нового під сонцем! Все те вже було і буде, як довго ваготітиме над нами супрематія польських шовіністів.

На „курєркову“ статтю зареаґували ми негайно, називаючи її крайньою глупотою. Трохи згодом дуже стримано, сальоново і незвичайно оригінально зареаґували на неї й наші „русскі“. Мовляв, для Польщі не бажані ні українці, ні „русскі“. Всіх їх Польща повинна польонізувати.

„До того веде апріорне непризнавання русского народа в Польщі, поборювання українства, наскільки його змістом є соборність Малої Руси, і загальна підтримка русских партикуляризмів. Дальше їх суперництво між собою та їх наявна нездатність протиставитися польському культурному, політичному й економічному натискові вкінці знищить русский характер нашого населення і підчинить його повній польонізації. Така постанова *ставить українство в становище негра*, який вже сповнив своє завдання, відірвавши принцип русскої національної єдности, і повинен уступити місце чортикам „дрібних партикуляризмів. *Українство знищило єдину Русь*, а русскі партикуляризми повинні знищити українство, щоби опісля затонути в польській стихії. Особливо в Галичині, українцям, що розбили єдиний гал.-русский фронт, курєрки протиставлять етнічні ґрупи, як: бойки, лемки і т. і., щоби опісля проковтнути їх, кожну зокрема. *Основою такого пляну є досвід українського самостійництва у всім його процесі*. Курєрки знають, *що самостійництво — це фікція, зроджена польським імперіялізмом*. Вони рахують на те, що перехоплене у поляків Австро-Німеччиною, в часі польської неволі, воно виявилося прекрасним знаряддям проти Русі й Росії. Коли ж, — роблять вони висновок, українська фікція була в спромозі зірвати природну єдність Руси, то чому природним русским різновидностям не знищити української фікції?“

Це все повинні мати на увазі „русскіє люді“ в Польщі, і засвоїти собі такі правди:

1) Русско-український спір це суперництво двох політичних напрямків, що вкінці перетвориться в методу пошуканки „общерусского політичного добра“ на ґрунті рівноваги „малорусскої і великорусскої основи єдиної русскої нації“;

2) „Малоросам“ лишається або сповалінна гідне істрування, як предметові експльоатації чужих хижаків, або бути рівноправною частиною „великої русскої нації“,

3) Зміна національної назви довгих поколінь, зміна назви „Русь“ на „Україна“, чужої великій частині „малоросів“, була великою помилкою, яку можна направити поворотом до назви „Русь“;

4) Введення в життя народу „сепаратистичної основи“ у виді українства відхилило його від національної консолідації і спрямувало його в бік роздроблення і національної анархії, підсилюючи чужі імперіялістичні змагання. Тепер ясно, що буде одна „русска нація“, яка вибере собі відповідне місце в світі, або буде кільканадцять „русских націй“, починаючи лемківською і кінчаючи сибірською.

Все це є дітвацьке доктринерство, обудоване не без деякої дози льоґіки, але наскрізь фантазійно, з упором маняків. Перш усього годиться зазначити, що ніколи не було „єдиної Руси“, а було намагання Московщини проковтнути Русь-Україну. Жалюгідною є теж балачка наших доморослих „русских“ про „розвальну“ акцію українства. Українство, не вважаючи на гірку історичну долю українського народу, навіть у найважчих часах усе було концентричним, обєднуючим. Борючись з одного боку проти імперіялістичних польсько-московських пожиців, проти двораменного польсько-московського натиску, все у хвилях підйому, у хвилях облекшення польсько-московського обруча обіймало всю українську територію, весь український народ. Так було за Хмельницького, так було за Дорошенка, так було і в останніх часах. І тій консолідації українства, консолідації українського народу й української території все перепиняли чи то москвофіли, чи польонофіли, себто ті, що стреміли до „вищої“ національної єдности, до національного конґльомерату.

Ніколи не було в нас почуття національної єдности з Московщиною, чи там північною Русю, хоч в ряди-годи було почуття релігійної єдности. Приєднання Наддніпрянської України до Росії в 1654 р. базувалося виключно на релігійній єдности, на православній основі. Національний момент тут не грав ніякої ролі. Так само було й пізніше. „Весна народів“ 1848 р. принесла нам декляровані всеукраїнської національної єдности.

Поява москвофільства у нас — це зневіра в життєву здатність західньої вітки українського народу, це зневіра в емансипаційні сили тоді темних, частинно навіть здеморалізованих „слободою" мас. Коли наш народ після 1867 р. (після відомої угоди польської шляхти з габсбурською династією) став перед неминучістю важкої боротьби за своє „я", за свою душу, за свою культуру, просто за своє істнування, тоді появляється москвофільство і опісля відбувається еміґрація галицької інтелігенції на територію, що були під російською владою (головно на Холмщину, де та „тверда русскість" довела у висліді до повної польонізації). Повторенням 1848 року був р. 1918. Більшість москвофілів, особливо москвофільської молоді, відродилася і схопила за зброю, щоби здійснювати ідеали усеї української нації. А коли це не вдалося, знову зневіра, знову розщіплення того „твердого" табору. Перед пістолиттям він поділився на два напрямки: польонофільський (ґенте Рутенус, націоне Польонус) і на москвофільський, „русский". Втікаючи від боротьби за права свого народу, один напрямок потахав у польському морі, а другий в російському. І ця асиміляція, що виросла на базі неґації своєї власної минувшини і на базі невіри в майбутність народу, тепер знову повторюється. „Раповці" („русска аграрна партія") йдуть слідами своїх попередників. Є це з походження „русини", а по суті вже підготовані до польонізації. Зновуж „рновці" і „рсовці", не вірячи в українство, по суті плачуть на могилі старої Росії і вірять в нову, третю Росію, яка їх пригорне до своїх грудей. А в тій вірі тримає їх розсіяна по всьому світу російська еміґрація.

І тут помічаємо справжній сепаратизм, відокремлення від українського народу. А все це в умовинах польської дійсности веде просто до польонізації. Москвофіли ведуть сепаратистичну роботу на Лемківщині, москвоф. розбивають наше село, москвофіли творять окремі освітні організації, окремі економічні організації, підтримують православія, щоби на нашій території створити релігійну шахівницю, а тим самим відвертають увагу мас від боротьби за основні права. Словом, сепаратизм на кожному кроці. А в ділянці національної єдности, навіть „русской", вони не творять нічого сутнього, нічим не причиняються до творення спільної культури, а живуть відпадками еміґраційно-російської творчости. Але колись висхне і це „джерело". А національне відступництво в один бік, веде до відступництва в другий. Ще вчора „раповці" були частиною одноцілого „русского" табору, ще вчора, як засвідчує „Русскій Голос" істнувало обєднання „раповців" із „рсовцями", а сьогодні „раповці" зробили ще один „поважний" крок у напрямі зясування свого „я" і стали „русінами", льокальною „нацією", яка є відміною „єдиної" польської нації". А що буде завтра?

Тому для „русского" табору, якщо він справді бажає зберегти національну єдність, нема іншого виходу, як поворот до українства, як обєднання і спільна праця з усім українським світом. Бо інакше стоїть перед ним неминуча загляда, яка одночасно через підсилення польського елементу, буде також ослабленням українства.

В. Карелін у „Русск-ім Голос-і" каже, що перед „малоросами" є альтернатива: або жалюгідне істнування, як предметові експльоатації чужих чинників, або бути рівноправною частиною „великої русской нації". Він-же, як і його „коннаціонали", хіба „малорос". Який-же шлях він вибирає? Чи жалюгідне істнування, як чужий погній, як предмет експльоатації і як чуже знаряддя, чи як частина „великої русской нації"? (говорячи його термінольоґією). Колиб навіть поставитися в становище „малоросів" то їх обовязком перш усього працювати для тієї „частини", якій на імя: сорок мілонів, виявити суперництво тієї „частини" з другою. А для вияву суперництва є невідклично потрібною відмова від якихнебудь сепаратистичних тенденцій, а вимаганий і поворот до одного русла, до єдности українського світу.

**876 інвалідів УГА жде на поміч громадянства в місяці листопаді. Фонди на допомогу для них вичерпані. Не допустіть до того, щоби наші інваліди попали в нужду.**

# Радянська Україна.

### Українська наукова експедиція на Тян-Шані.

З Кіргізії приїхала в Стару Бухару експедиція української наукової асоціяції сходознавства. До експедиції входило 12 наукових робітників. Вона прослідкувала Кіргізію, зокремаж українське населення, що поселилось там ще далеко перед війною. Свій побут експедиція використала ще й на те, щоби намітити маршруту для великої наукової експедиції, яку організують наукові установи України в слідуючім році. Експедиція відвідала непрослідженний досі район т. зв. малого Тянь-Шане, зокремаж пробула десять днів на одним з найбільших у світі ледників Інильчеку (70 кільом. довгий), що притикає до найвищого шпилю в Середній Азії Хан-Теґрі. Вихід на шпиль був завалений снігами і ледяними кригами. У верхівях Інильчека експедиція відкрила джерела нафти і жили золота. Учасники експедиції відкрили крім того новий на 15 км. довгий ледняк, невідомий досі нікому.

### Наукові партійні кадри.

Недавно переведено в цілому Радянському Союзі перепис усіх наукових робітників, що належать до комуністичної партії. Якіж висліди дав цей перепис? Отже підсумки перепису виявили, що на цілій території СРСР (крім Узбеністану і Туркменістану) є тепер 1.590 наукових робітників, що належать до комуністичної партії. Розділ їх між поодинокі краї виглядає так: у РСФРР є 1.101, з чого в самій Москві 666, а в Ленінграді 213; на цілій Україні є таких 360, в тім у самому Харкові 156; у Білорусі є їх 57; в Азербейджані 21, в Грузії 37, а в Вірменії ледви 14. Взагалі в російській федеративній та українській союзній республиках є аж 92 відсотки всіх комуністичних вчених. З наведеного видно, що між комуністами лише мінімальний відсоток є таких, що хочуть і можуть займатися наукою.

### Справа будови нового міста.

Недавно виїздила на Україну на територію Запоріжжа окрема комісія з Москви, що обслідувала місце, на якім малиб почати будову нового міста. Член цієї комісії експертів проф. А. В. Пусев заявив, що будова нового міста, населення якого за 30 літ повинноб досягнути 600 тисяч мешканців, необхідна в тім районі велеканського металюрґійного комбінату. Цілий комбінат у найближчі три роки обійме територію 75 квадр. кільометрів.

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

# Українські переселенці в Новому Світі.

(Продовження.)

**Численність преси. — Її напрямні. — Засади й бізнес. — Залежність від видавців.**

Національна преса, цей живчик міжнародного руху, зеркало і показчик національного життя, це чинник великої ваги кожної організованої людської громади. Про значіння преси мені тут не приходиться говорити.

Про поодинокі часописи, що виходять в Америці й Канаді я принагідно згадував. Тепер постараюся потягнути тільки кілька характеристичних рисок.

Коли у всіх народів на еміґрації преса розвинена нераз краще, як у рідному краю, коли в Америці нема малої містини (малої в розумінні американця), в якій не було би власного великого (в нашому розумінні) денника, то в українська еміґрація не могла обійтися без того засобу, що єдино може обєднувати всіх людей, які говорять тою самою мовою, вийшли з одного краю, і під впливом пробудженої свідомости змагають до одної мети.

У порівнанні з числом української еміґрації, міряючи нашими галицькими відносинами, українська еміґрантська преса є чисельно доволі поважна. На ту жмінку українців у порівнанні з пнем у краю, — два денники („Свобода" й „Українські Щоденні Вісти"), це вже замітна річ. Тимбільше, що з обох боків кордону виходить ціла низка тижневиків, місячників та тричі в тижні газета „Америка" й „Народня Воля". Кожне більше зборище українців у новому світі має український часопис. Не має його тільки східна частина Канади (Торонто чи Монтреаль), хоч могла би на неї здобутися.

Беручи під увагу політичну лінію, українська преса в Злуч. Державах і Канаді в більшій своїй частині національна, демократична, вся без вимку стоїть на українській державній самостійности, тільки ріжниця між ними щодо бажаної форми правління. Самозрозуміле, що комуністична преса з одного й другого боку кордону стоїть за правлінням рад, гетьманська „Січ" за монархістичним ладом з гетьманом, а зехто приняв би й федерацію. Одначе по тоні преси цього останнього рода завважується тільки теоретичну доктрину, що не йде з глибини переконання групи чи хочби редакції. На всякий випадок державна самостійність горою. Сутокатолицька преса („Католицький Провід") у світських справах не забирає голосу, а орган українського православія („Дніпро") демократично-республиканський.

Вже було згадано, що серед нашої іміґрації йде від років змагання за те, щоби церкву зробити народньою та громадською інституцією. Причини ріжниць під тим оглядом серед наших братів уже до певної міри порушено. Справу конкордату заключеного польським урядом з Ватиканом та справу целібату вводжено в гр. кат. духовенстві на землях Західної України й на еміґрації, піднесли тут до засадничого значіння. Те, що в краєвій пресі порушується мимоходом, принагідно, часто лише для занотування, тут підносять до висоти програмових справ.

Поодинокі органи станули завзято по одній чи другій стороні. Відповідно до становища, яке займає одна чи друга група преси, гуртуються й читачі, які вживають спочуваючих органів до помочи в обороні своїх засад, фактів чи домагань. Під тим оглядом можна заморську пресу поділити на кілька груп. Одні станули на боці гр. кат. церкви, обороняючи більше чи менше рішучо її провід („Америка", „Січ", „Католицький Провід" та уявший „Український Вістник" д-ра Л. Цегельського в Злуч. Державах, а в Канаді „Канадійський Фармер" та „Канадійський Українець"); другі стоять проти гр. кат. церкви й обороняють українське православія (в Злуч Державах: „Народне Слово", „Дніпро", а в Канаді „Український Голос", „Православний Вістник"). Денник „Свобода" стоїть тільки за засадою, що церква має служити народові, а не пропагує ніякої релігії. „Українські Щоденні Вісти", „Канадійські Робітничі Вісти", „Українській Фармер" та інші комуністичні органи стоять проти всякої церкви, а преса соціялістів-радикалів („Народня Воля" в стейтах і „Правда і Воля" в Канаді) та орган допомогового товариства „Згода Братцв", „Нове Життя", — стараються стояти осторонь від того рода суперечок. Хіба часом з партійно тактичних мотивів порушать одну чи другу таку справу.

Заступаючи свої напрямки виступають поодинокі часописи проти себе доволі завзято. У цих виступах прозирає часом і домішка нерівчевости, або й особиста нехіть чи задушевні замисли редактора супроти другої редакції. Від пристрасної суперечки й різких обвинувачень аж кишіло в деяких часописах особливо в кампанії перед конвенціями „У. Нар. Союзу" й „У. Роб. Союзу". Дуже завзято виступала „Америка" й „Народня Воля" проти „Свобода", приписуючи їй всі нещасливі випадки з „церковної" боротьби та виступаючи проти осіб занятих у тій редакції, головно проти д-ра Луки Мищути (який сказавши до речі — навіть не є начальним редактором). Ще більше неперебірчиво виступали „Українські Щоденні Вісти" проти „Народні Волі", яка виводила той денник з рівноваги, записуючи совісно всі відомі події на Радянській Україні. Проти редакції і редакторів висувано найтяжчі закиди, а сторонні говорили, що це боротьба за місце в поборюваних редакціях. Одначе дотеперішні напрямки „Свободи" і „Народної Волі" дістали розторощуючу більшість голосів на конвенції своїх власників-Союзів та ще й доручення: вести часопис далі в тому самому поступово-демократичному дусі з більшою увагою до політичних відносин та подій на Радянській Україні.

Орган „Українських Самостійників" у Канаді, „Український Голос", що стоїть на ґрунті української автокефалії, ще недавно хилився до т. зв. „петлюрівщини". В останньому часі завернув і держиться самостійної лінії. Як оборонець православія, він точно реєструє всі похибки гр. кат. духовенства та з американсько-католицької преси передруковує запопадливо всі заклики гр. католиків в справі допомоги на церковні справи чи викази самої чужинної допомоги. Це має послужити доказом, що гр. кат. церква залежна від чужих впливів. Попри це полемізує з „Канадійським Українцем" і „Канадійським Фармером", які заступаються за гр. кат. церковний устрій.

Українська преса в Злуч. Державах це в більшости органи допомогових товариств (про що була мова), а „Католицький Провід", „Січ" і „У. Щоденні Вісти" — це органи своїх груп. Часописи, залежні виключно від читачів, нема. Цю недостачу навіть дається відчувати.

*(Продовження буде.)*

# Опортуністична революційність.

**Роля польських консерватистів і їхні вихиляси.**

(Від нашого кореспондента.)

**Варшава, 18. листопада 1929.**

Роля консерватистів була в перших роках відродженої польської республики дуже мала. Інакше й бути не могло: обмежуючися до невеличкого кола шляхти (у кол. Конгресівці), поміщиків (на сході) та інтелектуалістів (у Кракові) і не маючи ані ідеольогічного ані організаційного звязку з ширшими масами, консерватисти мусіли автоматично відійти від громадсько-політичного життя з моментом його демократизації. Клерикалізм і соціяльна реакційність були тими єдиними ратунковими поясами, які дозволяли консервативним розбиткам плавати по морі демократичної виборчої ординації. І тому в першому польському виборному соймі єдиною консервативною групою по-правді був лише Хшесціянсько-Народовий Клюб 19-ти послів пп. Дубановіча і Ст. Стронського, який творив праве крило ославленого клюбу „хієни". Однак нічим особливо від своїх комбатантів із „хієни" не відріжнявся. У національному шовінізмі успішно переліцитовувала його не лише ендеція (тоді під фірмою Звйонзку Людово-Народового) чи „Пяст", але навіть „народові робітники" (НПР); у справах прерогатив римо-католицизму кроком не вступали йому ендеки і хадеки; в обороні великовласницьких інтересів знову таки в перших рядах стояла ендеція, — „хаени" в одному лише мали монополь: монархізмі. Гасло монархістичного устрою в Польщі вони підняли перші, виходячи перші з такого модного потім заложення — потреби скріплення верховної влади та обмеження прав демократії.

Однак ця їхня полічна передбачливість не є причиною їхнього значіння у Польщі, себто безперечного впливу консерватистів, незалежно від факту неіснування жадного окремого консервативного парляментарного клюбу. Джерело цього значіння лежить у тактиці творців травневого перевороту: в імя принципу ослаблювання ендеції та ще дужче в імя принципу пригортання до себе всіх охочих кандидатів, були заініційовані зустрічі на замках у Несвіжі та Дзікові і в наслідку у клюбі ББ. найшлося щось аж 40 людців „обозу заховавчего", здобуваючи собі у клюбі зразу майже верховодницьку позицію; фактом є, що група кн. Радзівіла і Пясецького має в ББ далеко більший голос, ніж демократична група Косцялковського й Окуліча, не кажучи про цілком легковажений гурт прибудівки ББ — т. зв. „революційної фракції", яка є лише боєвим форпостом проти ППС. З розвитком подій, коли боротьба поміж урядом і опозицією щораз більше набірала характеру боротьби за автократичний чи демократичний устрій і коли у володіючому таборі приходили до голосу прихильники щораз радикальніщих методів ліквідування опозиції, консерватисти, як скрайне праве крило у тому таборі, мусіли силою факту найшвидше і найясніше „здекляруватися". І вони так „здеклярувалися" — і з цього місця починається кумедна катавасія.

Бо виявилося, що консерватистам прийшлося раптом стати... революціонистами. Зрозумів це старий краківський „Час" і сказав „ні". Конкретно, відповідаючи на питання, як розпутати нинішний польський гордійський вузол, краківські консерватисти, солідні нащадки „станьчиків", сказали без надуми, що можна розплутувати його лише делікатно, не вживаючи меча для жадної радикальної операції. Стоючи на становищі легалізму і лише легалізму, краківські консерватисти виступили на сторінках „Часу" проти накидування нової конституції позапарляментарним шляхом, себто при помочі нового державного замаху, поручаючи розвязати сойм, але й розписати нові вибори, згідно з правилами конституції; очевидно, кол. „станьчики" не мали би нічого против попередньої спроби порозуміння з тими „поміркованими" клюбами в соймі (ендеція і хадеція), з якими — як цілком слушно міркує — можна би погодитися у точці реакційного „скріплення влади". Але виявилося, що чим далі на північ, тим кров польського консерватиста замість холоднішати — щораз гарячіша. „Дзєнь Польскі" у Варшаві устами свого власника, кн. Радзівіла, саме перед тижнем (8. ц. м.) зсолідаризувався цілком із заявою полк. Славека, що зміна правного стану в Польщі мусить послідувати, та що тому є другорядною річю спосіб, у якій ця зміна послідує. А виленське „Слово" не цурається день-удень ставити — кажучи терміном його редактора посла Мацкевіча — крапки над і та пропагує розпуск сойму й октроювання нової конституції, як единий і єдино доцільний вихід.

Таким робом консерватисти стали раптом бойовниками найбільше радикальних гасел. Ба, але ця нова позиція найбільш фанатичних оборонців післятравневого правління (бо таких оборонців, які не лякаються і революційних метод боротьби) — наклала на них деякі непередбачені обовязки: не лише відстоювати раціональність радикальних і позаконституційних метод боротьби в теперішньому й будучому, але й у... минулому. Ось прийшли 25-літні роковини кривавої демонстрації на Гжибовському майдані у Варшаві. Уряд святкував ці роковини урочисто, як перший акт збройної боротьби з московським насильством. Маршалок Пілсудський, як активний учасник тої тодішньої боротьби, присвятив гжибовським випадкам окрему статтю-спомин. І варшавські та виленські консерватисти, колишні „уґодовці", найзапекліші противники колишніх активістів, з куртуазії віддали поклін жертвам історичної демонстрації і признали її заслуги. І взяли персональну участь у святочній академії у великій ратушевій салі, яка була удекорована червоними прапорами і де співано „Червоний штандар". Лише краківський „Час", даючи подиву гідний доказ „чесности з собою", бахнув передовицю п. н. „Трійло неволі", в якій охрестив іменем злочинців і т. п. епітетами героїв Гжибова і всіх активістів; забули бідолахи, що треба нині писати інакше!...

Вийшло подвійне траґі-комічне „кві-про-кво", у Кракові і Варшаві, і дало нову притоку цілій польській пресі нічим іншим нині не займатися, як лише консерватистами, їх ролею і їхніми вихилясами. З отих голосів преси найвірнішою є безумовно психоаналіза консерватистів, переведена у „Газеті Варшавскій" проф. Рибарським (свої своїх найкраще знають): теперішня „революційність" консерватистів має, мовляв, те саміське підложе, що колишнє їхнє уґодовецтво. Цим підложем є: бажання жити в згоді все з якоюсь владою, як звичайний трусливий опортунізм. Таким робом нинішні польські консерватисти достарчили наявний доказ на реальність ще одного політичного парадоксу: опортунізм може довести навіть до революційности!

Вся оця історія може нас навіть ближче цікавити, ніж це на перший погляд здається. Треба нам лише шукати паралель у нашому житті. І ми їх можемо найти! Погляньмо на наших нинішніх „радяндів": чи їхня псевдореволюційність не є зроджена із світогляду і психіки опортунізму?! Але це тема окрема...

**І. Кедрин.**

# Нова радянська республика в Азії.

**Таджикістан союзною республикою СРСР.**

Таджикістан обіймає східну частину бувшої Бухари, Памір і частину бувшої Самарської Области. Головним містом Таджикістану є Дюшамбе. Населення в Таджикістані є коло 900 тисяч. Недавно відбувся в Дюшамбе зїзд рад Таджикістану, який і проголосив злуку своєї батьківщини зі СРСР на правах союзної радянської республики. Ще перед війною 200 тисяч таджиків покинули були свій край і переселилися до Афганістану. Відомі афганські повоєнні події спричинили те, що таджики почали вертати до нинішного Таджикістану. Таджикістан межує на довгому просторі з Афганістаном від полудня. Зі світом звязаний він рікою Аму Дарією. Тепер більшовики задумують повести туди залізничу лінію через Термез-Курган до Дюшамбе. Таджикістан надається подекуди своєю почвою на значних просторах під управу бавовни. Пригідні під управу бавовни площі має там бути кругло 450 тисяч гектарів. В краю мають бути і великі лісові богатства. Більшовики призадумуються вже, очевидно, над способами індустріялізації Таджикістану. Словом своєю політикою вспіли комуністи створити в Азії свою республику на границі Афганістану і частинно Персії.

**Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Ямнім!**

# З радикальної психольогії.

Від ініціяторів і аранжерів конференції і справі українського правопису, що відбулася дня 6. листопада в редакції „Діла", дістаємо такі замітки:

„Громадський Голос" поміщує 16-го ц. м. характеристичну атаку на „Діло" і на „Т-во письменників і журналістів" такого змісту:

„Дня 7. листопада виписало „Діло" велику передовицю, в якій запротестувано проти арештів, що їх масово переводить більшовицька влада на Великій Україні.

Колиж вечором у комнатах „Діла" по нараді в справі одноэгідного правопису забрав слово т. О. Коберський, з зазивом, щоби зібрані на нараді українські журналісти й письменники запротестували проти арештування академика Єфремова і інших українських учених на Великій Україні, тоді... голова наради, академик д-р Щурат заявив, що не може такій справі головувати, і зрікся головства, а два члени редакції „Діла" просто відмовили комнат на ухвалення такого протесту".

У цій новинці факти, як це часто буває у панів радикалів, освітлені дуже обкуреною ліхтаркою. Коли після 3-ох годинної наради над справами правопису присутні втомлені збирались іти до хат, п. О. Коберський добув із кишені готову резолюцію і звернувся з покликом до присутніх називаючи їх „цвітом нашої інтеліґенції", щоби вони підписалися під цвітами його радикального стилю. Коли йому відповіли, що це занадто поважна справа, щоби її рішати прихапцем, як причіпку до правопису, і в такім випадковім зібранні, тоді він і його однодумці вдарили в патетичний тон, що це справа — негайна. Чому він і його товариші ждали з цією негайністю стільки днів і не скликали в цій справі самі зборів — невідомо. Чому п. О. Коберський, що досі не є членом „Т-ва письменників і журналістів", бо піддержує радикальну фронду, хотів вислати протест саме від письменників і журналістів, на зборах, що не були сходинами цього товариства, а не звернувся раніше, як це скрізь водиться, до голови Т-ва, щоби поставив таку справу на денний порядок, це також важко збагнути. Чому він і його товариші прийшли на правописну нараду з резолюцією, яка надавалась радше на сільське радикальне віче, а потім дивувались, що вона викликала природну реакцію — також невідомо.

Панове Коберські ніяк не в силі зрозуміти, що є такі загально культурні справи, в яких інколи необхідно оминати політичних поглядів своїх противників. Коли люди ріжних партій і світоглядів сходяться згідно, щоби радити над спільним правописом, то в інтересі цієї спільної справи недоцільно кидати в це товариство тон, що їх розєднує. Адже на нараді, що випадково відбувалася в редакції „Діла", були також люди інших поглядів. Що сказали би радикали, якби їх запрошено до редакції „Нової Зорі" на правописну нараду, а після неї там хтось відчитав протест проти атеїзму? П. Коберський є тої гадки, що в політиці не обовязують правила доброго тону і що ознакою справжнього радикала є саме те, що він чхає на такі „панські витребеньки".

# Габсбурсько-леґітимістична змова в Югославії.

Як вже писалось у пресі, в Югославії викрито габсбурсько-леґітимістичну змову, нитки якої були звязані з Віднем і Будапештом. Югославянська преса подає тепер точніші відомости про ту змову, а з тих відомостей видно, що від довшого часу поліція у Загребі мала інформації, що на терені Хорватії істнує тайна габсбурсько-леґітимістична організація, яка складається із крайних націоналістичних хорватських елементів.

По деякім часі поліція дістала до рук список членів тої організації та довідалася, що її провідники перебувають за кордоном.

Краєвий провід у тій організації мали члени хорватської народ. партії Старцевіча, яка свого часу хотіла прилучити Хорватію до Австрії, як автономну одиницю.

До тої організації належало багато давних старшин австрійської армії, вихованків кадецьких шкіл та шляхоцьких конвіктів.

Поліція сконфіскувала багато брошур і вибухового матеріялу та список осіб, на яких мали бути виконані замахи. Цей список та склади вибухових матеріялів походять від хорватів, що перебувають у Відні.

Слідство виявило, що убивство редактора

Шлегеля перед роком було також виконане членами тої орґанізації, так само як декілька інших політичних замахів у Югославії.

В одній лічниці у Загребі сконфісковано склад екразиту, власність членів габсбурсько-леґітимістичної організації.

Цілу ту орґанізацію вдалось поліції викрити при помочі доносу нареченої одного із виконавців замаху на редактора Шлегеля.

Жертвою тої організації впали також два поліційні урядники, яких недавно вбито.

Як видно зі слідства, ця організація зросла на ґрунті невдоволення із політичних умов, у яких опинилась Хорватія під владою Югославії, та на ґрунті стремління реставрувати австрійську монархію, до якої малаб належати і Хорватія.

## Коли почнеться конференція в Газі?

Французька преса подає, що конференція у Газі почнеться 1. січня 1930 року. Але у німецькій пресі появились відомости, що ця конференція відбудеться ще у грудні і що головним предметом нарад тої конференції буде справа басейну Саари.

## Виклад премієра Світальського.

Дня 19. XI. о год. 6. вечером у варшавській фільгармонії відбувся виклад премієра Світальського про ревізію конституції. Саля була виповнена по береги. У викладі премієр заявив, що Польща не сміє дозволити собі на люксус зле зорганізованої держави і тому мусить стреміти до ревізії конституції. Без такої ревізії Польща не поконає трудноців, які чекають на неї у будуччині. Всі передтравневі уряди Польщі були слабі із виняткoм уряду Сікорського і Слівінського та впали лише через свою слабість. Тому переворот Пілсудського був явищем конечним.

Польська конституція вимагає ревізії, особливо та її частина, що торкається відносин між виконавчою і законодатною владою.

Законів про загальні права горожанина не треба піддавати ревізії, бо ті права залежать більше від практичного життя ніж від стереотипних конституційних законів. Якщо наприклад Польща малаб ендецького міністра внутрішніх справ, то напевно раз до року в Польщі билиб вибори, щоби зробити приємність приятелям міністра.

Ревізія конституції мусить мати на меті скріплення законодатної виконавчої влади, а в тій справі не можна брати собі прикладу ані з Англії, ані з французької конституції, бо у тих державах практика життя є зовсім інша, як у Польщі.

У Польщі є дуже трудно утворити парляментарну більшість, бо маємо не тільки лівицю і правицю, але і національні меншости. Як відомо, багато послів із національних меншостей ще до сьогодні трактує Польщу в неґативний спосіб, а змінити це можна тільки протягом витворення інших традицій, що вимагає часу. У нас праве і ліве крило входячи до уряду, старалось би шанувати національні меншости, щоби зєднати їх собі, та йти їм на уступки, що булоб для держави дуже небезпечне.

Щоби охоронити Польщу від вічних криз уряду, на те є тільки один спосіб: зміцнити повновласти президента. Дехто виступає проти тенденції зміцнення прав президента, побоюючись, що це доведе до Бонапартизму. Дехто хоче бачити в кожній особі, що стоїть на чолі держави — демона і тирана. Але історія парляменту в Англії та Франції все оберталася коло сильних індивідуальностей. У Польщі ненавидять всяку виразну індивідуальність та паралїжують її волю при помочі параґрафів, тому то дехто ненавидить і Пілсудського за його особисті заслуги і за те, що він забув про доктрину, яка не хоче признавати індивідуальности жадної вартости. Алеж не вистарчать самі конституційні параґрафи, щоби зродився Наполеон.

Дехто думає, що зміцнення влади президента доведе тільки до зміцнення бюрократизму, але на думку прем. Світальського бюрократія є небезпечною тільки при слабім уряді.

Ревізія конституції не обійдеться без потрясень держави, але ця ревізія є конечна і суспільство напевно піддержить цю справу ревізії.

Суспільство прагне уряду сильної руки і тому треба обмежити права парляменту (на салі оплески). Ревізія не може виконатись без боротьби, але премієр Світальський висловлює надію, що побіда буде по боці тих, що прагнуть ревізії конституції, бо по їх боці стоїть Пілсудський.

Публика приняла виклад бурею оплесків.

## Завзяті бої на Далекім Сході.

З Мукдену повідомляють, що у Монголії була 10 годинна битва між радянськими і китайськими військами. Радянським військам удалося відтяти місто Манджурію від китайської території, та знищити залізничий шлях на просторі 20 миль.

## НОВИНКИ



**— Перша Служба Божа Преосв. епископа о. д-ра І. Бучка.** З кругів Львівської Консисторії повідомляють нас, що в четвер 21. ц. м. Преосв. о. д-р І. Бучко, новий львівський епископ-суфраґан, відправить в архикатедральній церкві св. Юра першу торжественну понтифікальну Службу Божу. Служба Божа зачнеться в год. 10. рано.

**— Літературний вечір** в четвер 21. листопада ц. р. в салі „Бесіди“ о год. 7.30 вечером. Участь беруть: Вартовий Антін, Голіян Ніна, Завадович Роман, Іренко Евген, Козак Едвард, Кравців Богдан, Курдидик Анатоль, Курдидик Ярослав — брат. Лопушанський Володимир, Марійчин Павло, Ольгович Роман, Чернява Іван. Поезія, мистецька проза, сатира, гротеска, літературний суд. Парнас в карикатурі. Ціни місць: 3, 2, 1 зол., для молоді 75 сот. Дохід на добродійні цілі.

**— Нашим радіоаматорам.** Деякі з них із провінції жалуються, що ми подаємо програму радіо занадто пізно, бо часопис доходить інколи аж на третий день до рук читача. Всім читачам подаємо до відома, що стараємось визначити програму і на два дні вперед, але при кінці кожного тижня є такий один день або два, коли стара програма вже вичерпана, а нові програми ще не появились.

**— Монопольковий атентат на Ількова.** Вчорашнє „Діло“ згадувало, що польська преса заговорила про атентат українських саботажистів на б. посла Ількова на стації в Конюшках. Із певних джерел довідуємося, що Ільків погулявши здорово у варшавських каварнях, доповнив у Скерневичах і докладно підпив собі у шинках місточка Конюшки, так, що наочні свідки бачили його в дуже нетверезім стані у залізничім возі. Після такої потрійної пятики, Ільків занедужав на звичайний у таких випадках біль голови і „каценямер“. Щоби рятувати свою добру славу в очах польського журналіста, який якраз тоді відвідав його, наш герой угодової політики, Ільків, заявив співробітникові „Експресу Поранного“, що на нього виконали українські саботажисти замах при помочі якихсь трійливих ґазів, які задурманили його капелянську голову і то так, що треба було кликати аж лікаря. Ось так звичайна монополька, випита не в міру, стала причиною голосних алярмів преси про ґазовий замах українських терористів на капеляна Ількова.

**— Як то фантазує польська преса?** Недавно краківська і варшавська преса трубіла на алярм, що у Раві Руській саботажисти обещестили памятник Собіського. „Ржечпосполіта“ помістила на цю тему навіть статтю п. з. „Дурні фіглі українців“. Тепер „Газета Поранна“ пише, що всі ці відомости є неправдиві і що у Раві Руській не було ніякого збещещення памятника. Преса писала, що на голову Собіського українці вложили велику коробку із гноєм, а тепер „Газета Поранна“ признає, що на памятнику найдено тільки маленьку коробку від сардинок, яку там викинули діти, що бавились у парку. Так виглядають і інші відомости польської преси про „саботажі“!



**— Нова трамваєва лінія у Львові.** Від 1. грудня Львів буде мати нову трамваєву лінію ч. 14, яка буде переходити від Промислової Школи до Головного Двірця через вулиці Пелчинську, Ленартовича, Набеляка, Потоцького, На Байках, Вишневецьких і Сапіги. Це буде найкоротше получення першої дільниці з головною стацією.

**— Знов пожежі — соломи.** У фільварку у Гонятичах, пов. Львів вибухла пожежа, жертвою якої впали стирти — соломи власности Альбіна Містерки. Шкоду обчисляють на 10.500 золотих.

**— У Закопанім вже зима.** У Закопанім упали великі сніги і ціла околиця прибрала зимовий вигляд. На гору Ґубалівку виїхали перші спортовці із лещетами.

**— Валя Рекшинська стане ще раз перед судом?** Як довідуємося, прокуратор Турнель зголосив спротив проти звілнення Валі Рекшинської. Цей спротив опертий на тім, що судді присяглі видали присуд опираючись тільки на осуді психіятрів, а оминули опінію медичного факультету.

**— Самогубства і вбивства.** Недалеко стації Братківці за Станиславовом кинувся під поїзд Іван Бекер і згинув трагічною смертю. Причини самовбивства невідомі. — У Переспі свого часу підчас бійки Іван Мопук убив ножем Василя Яворського, який напав на нього і хотів побити палицею. Вчора львівський суд засудив убивника на 8 місяців вязниці. — На Богданівці скочила з першого поверху через вікно Анна Оттова і потерпіла важкі поранення. Причиною спроби самовбивства було те, що чоловік не хотів купити їй футра. — Під Персенківкою скочив під поїзд семинарист Казимир Плохоцький, але був урятований.

**— Бють редакторів.** У каварні „Лювр“ у Львові видавець „Атенеума“ Кляп побив палицею редактора „Справедлівосьці“ Кіяновського. Ця бійка у присутности численних гостей каварні була не малою сензацією для очевидців.

**— Мадярський аристократ дефравдантом.** Будапешт має сензацію: Перед судом відбувається розправа проти редактора Андреаса Жілінського, який у газетних статтях виявив, що б. мадярський міністр торговлі барон Штерені здефравдував пів міліона корон, зложених мадярською аристократією для родини б. австрійського цісаря Карла. Обвинувачений редактор представив на процесі документальні докази, що його твердження є правдиві і що відомий у Будапешті аристократ барон Штерені є справді дефравдантом.

**— Смерть княгині Ольги Палей.** У Парижі померла російська княгиня вдова по князі Павлі Александровичу Ольга Палей. Колись віdограла вона поршорядну роль не тільки у товариськім житті Петрограду, але і в політичнім. Була приятелькою родини царя Миколи II., але по участи її пасерба в убивстві Распутина, царська родина зірвала з нею всякі звязки. Підчас революції большовики розстріляли її чоловіка, а сама вона опинилась на вигнанні. Померша залишила дві дочки, з яких одна заміжна за князем Андрієм Михайловичем, а друга вийшла заміж за французького промисловця Дельонга.

**— Гефлін і Муссоліні.** Відомий сенатор Гефлін з Алябами підніс у сенаті справу італійських фашистів в Америці. Він звернув увагу на журнал „Гарперс Магазин“ за листопад, де говориться про Лігу Фашистів Північної Америки. В часописі обговорено докладно фашистський рух серед італійців в Америці. Навіть шкільні діти в Зединених Державах італійці вичувують на фашистів. Гефлін домагається від державного секретаря Стімсона, щоби подав сенаторові відомости про цей рух, який є протиамериканський. Італійський амбасадор де Мартіно з Вашингтону каже, що цей рух не є проти американський.

**— Замах на поліціянта.** Львівський суд засудив Михайла Грещука на 3 роки вязниці за те, що одної ночі стріляв до поліціянта Варшави і хотів його вбити, хоч це йому не вдалося. Двох товаришів Грещука, Скоропаду і Сироїда випущено на волю, бо слідство виявило, що вони були присутні при нападі зовсім випадково.

— **Якто було на зборах „Пяста" у Познані?** Тому, що авантюри на зборах „Пяста" у Познані були польською пресою освітлювані тенденційно, у залежности від напрямку даних газет, секретаріят „Пяста" опублікував комунікат, у якім подає фактичний стан тої справи: З комунікату довідуємося, що на зборах було присутніх 1500 членів і що збори відкрив посол Собех. У хвилині, коли Собех підніс оклик на честь польської республіканської демократії, на салю вдерлася боївка, яка почала стріляти з револьверів і кидати фляшки, виповнені сальміяком. Одна фляшка вцілила посла Носка в чоло, поранила його і залила йому очі сальміяком так, що посол Носек правдоподібно втратить зір. Поранено також фляшками кількох студентів. Після цього поліція розвязала збори, а учасники зборів хотіли улаштувати демонстрацію під памятником Костюшка, але кінна поліція не допустила до демонстрації.

— **Напад комуністів на поліціянта.** У Замості група комуністів, що складалась із кільканадцяти осіб, зібралась на тайне віче, а коли поліціянт хотів розігнати комуністів, вони кинулись на нього, роззброїли і здорово побили. У звязку з тим арештовано декількох учасників віча, а трьох комуністів, що хотіли поліціянта розстріляти втікло невідомо куди.

— **Дві родинні трагедії у Варшаві.** Антін Барчинський із Варшави переловив свою жінку в кімнаті її любовника Шишківського і застрілив її, поранив любовника жінки і сам покінчив самовбивством. Тогож самого дня музик Забошевський поранив свою невірну жінку і застрілив себе.

— **Герой сучасности.** Перед судом у Льос Анджельос судили недавно бельг. Івана Пірре за аліменти. Слідство виявило, що цей скромний чоловік є правдивим героем сучасности, бо мав відвагу оженитись аж 22 рази. Всі його жінки або скоро вмирали, або брали з ним розвід, а він женився наново. Між його жінками були росіянки, еспанки, англійки та турчині. Мав цей герой у своїм житті і траґедію: Раз застав у кімнаті своєї жінки любовника і викинув його через вікно, а жінка з розпуки вискочила також через вікно і згинула на місці. Другий раз женився він так скоро і при помочі листів та оголошень, що через хитрість матері нареченої він оженився не з нареченою, а з її сестрою. А тепер один із його 14 синів поставив його перед суд, домагаючись збільшення аліментів.

— **Бернард Шов про кохання.** У розмові з англійськими журналістами великий англійський драматург Бернард Шов говорив між іншими про любов ось що: „Значіння любови зводиться у нас до явища соціяльного і біольоґічного. На мою думку любов є найбільше безособова пристрасть зі всіх пристрастей. Жадний письменник, навіть Бальзак ані Шекспір не могли представити любов, як щось цікаве саме собою. Любов стає цікавою лише тоді, як дана індивідуальність цікава. Більшість любовних творів літератури є безумовно нудна. Читаючи романи, можна занудитись на смерть. Щодо поетів, які найбільше пишуть про любов, то думаю, що поети взагалі переціняють сексуальну проблему".

— **Засуд Фолла.** Суд у Вашингтоні засудив Альберта Б. Фолла, бувшого міністра внутрішніх справ за пок. Гардинга, за провину продажности. Його дожидає кара до трьох літ тюрми і до 300.000 дол. Оборона Фолла зачала вже акцію, щоби виратувати його перед тюрмою.

— **Ще про Ремарка.** Як тільки Ремарк заявив журналістам, що окрім твору „На заході нічого нового" задумує написати ще один твір із повоєнного життя, всі німецькі та закордонні видавництва почали старатись купити ще невиданий твір славного письменника. Одно американське видавництво побило рекорд і заплатило Ремаркові згори 500.000 долярів за невиданий ще твір, а німецькі видавництва мусіли очевидно зрезигнувати зі своїх бажань видати другу книжку того щасливого автора.

— **Справлення помилок.** Новинку в „Ділі" (ч. 257) про переїхання о. Степаном Когутяком двох людей справляємо остільки що о. Когутяк є гр.-кат. парохом у селі Ромашівка (а не Ромашка, як у нас подано) і переїхав тих людей власним автом. — У статті „Ювилей д-ра Костя Левицького" („Діло" ч. 258) поміщено помилково, що від Наук. Т-ва ім. Шевченка промовляв акад. К. Струтинський, зам. К. Студинський.

— **З секції лещетарів при Спорт. Т-ві „Україна".** Секція лещетарів Спорт. Т-ва „Україна" повідомляє отсим, що організаційні збори секції відбудуться не в суботу, а вже в середу 20. ц. м. в год. 7. веч. в салі „Союзу Українських Купців", Підвалля 9/І.

— **Всіх бувших членів Семінару середньовічньої історії на університеті Івана Казимира у Львові просимо надіслати свої адреси до 1. грудня ц. р. на руки товариша: T. Pazyra, Lwów, Łozińskiego 7.** 925 1-1

— **Малярська Вистава** праць учнів арт. маляра О. Новаківського відчинена від 7. до 21. листопада 1929 р. в салі Акад. Дому — Супінського 21, від год. 10—16. Участь беруть В. Гриценко, Я. Городинський, О. Друченко, В. Івнюх, Ст. Луцик, М. Мороз, Г. Смольський і Р. Чорній. 970 8—10

## Памяти заслуженого артиста.

Дня 12. листопада ц. р. помер у Львові *Мечислав Солтис*, директор музичної консерваторії, в 67 році життя. Покійний поклав поважні заслуги для музики та її школи, полишаючи гарну памятку і на нашій ниві. Будучи перед 25 роками учителем музики і співу в дівочій семинарії, звернув пильну увагу на наш обрядовий спів. На його бажання уложив тоді о. Віктор Матюк ріжні церковні пісні, спеціяльно на дівочий хор, що вийшли тоді накладом школи і для її вжитку, в яких пятьох зшитках. Покійний не міг налюбуватися природною красою наших церковних мельодій і легким укладом іхньої гармонізації, а семинаристки обох народностей горнулись до їхнього виконання на шкільних богослуженнях. Особливо рвались до сольових партій, як пісні: „Плотію успув" і інших. Ці музичні твори звернули увагу тодішньої ради шкільної краєвої і дали почин, що рада шкільна видала небавком після цього всі церковні пісні укладу о. Матюка і призначила їх як підручник для народніх шкіл. — Поза приписаною для школи наукою уладжував зі своїми ученицями перед запрошеними гістьми музично-сценічні вистави, щоби тим чином загріти їх до подібної праці в будучому вчительському званню. З наших річей вивів дуже вдачно силами самих семинаристок оперу „Запорожець за Дунаєм" і мельодраму „Наталка Полтавка". Давні семинаристки згадують певно дуже мило ту щиру працю свойого невтомного учителя. І коли львівська музична громада провела на днях з великим жалем Покійного на місце вічного спочинку і склала численні вінці на його домовину, кидаю і я, як товариш і свідок тої праці, цю згадку на вдячну память цього чесного та ідейного труженика.

*о. Олександер Стефанович,*
ем. проф. львівськ. учит. семинарії.

## „Педагог".

**(Допис з села.)**

До села Реклинець, жовківськогоо повіту, призначено з днем 12. вересня ц. р. нового учителя Станислава Цукерверка. Про нього йшла слава, що побиває дітей, а навіть вістка, що він має на сумлінні каліцтво кількох дітей. Ці поголоски скоро оправдалися, бо в Реклинці почав він також побивати дітей і за місяць свого побуту: 1) побив усі діти в клясі за те, що не вміли на-память довгої польської патріотичної пісні, так, що їм попухли руки. Попухлі руки мали м. і. Юстина Накрійко, д. Яцка і Маруся Савицька, д. Дмитра; 2) тяжко побив Яцка Танчин с. Пилипа, 6-літню дитину, так, що вона лежала важко хора і ще й тепер зривається по ночах та кричить: „Пане, не бийте!"; 3) побив тяжко Івана Хваліботу с. Пилипа, Дмитра Хваліботу с. Федя і Настуню Буката, д. Михайла та ін.; 4) дня 11. жовтня ц. р. побив у школі за невміння пісень Яцка Лесків с. Василя, 7-літню дитину. Хлопець з плачем побіг додому, горячкував і на другий день помер. Місцевий оглядач умерлих Іван Гнатів не хотів видати в данному випадку картки на похорони і побіг сам до окружного повітового лікаря в Мостах Великих д-ра Ґаллена, щоб цей зробив секцію тіла і вказав йому, як має поступити. Д-р Ґаллен секції робити не хотів, ствердив запалення мозку, не оглядаючи тіла, і казав хлопця поховати. Померший хлопець був дуже здібний і вразливий, а його родичі, убогі і прибиті горем люди, не вміють шукати кари за смерть своєї дитини.

Не зважаючи на все те, учитель Цукерверк сидить далі на своїй посаді, а що боїться від людей кари за свої злочини, то заявляє прилюдно, що робить відповідальними за своє життя війта і директора школи. В селі є велике обурення на такого учителя.

## З театру.

ТЕАТР ІМ. ТОБІЛЕВИЧА: *„ЧОРТ"* — ПЄСА НА 3 ДІЇ Ф. МОЛЬНАРА.

Зарозумілий розум людський сотворив собі закони, норми, мораль, етику, кожний обяв життя означив якоюсь вартістю і помістив на окремій полиці своєї загальної клясифікації. Але який бідний і смішний, безрадний і безсильний цей розум, коли стане супроти всесильних законів природи, супроти віри, що в предвічній протоплязмі вже заздалегідь зістали визначені кордони й цілі на найдальше майбутнє. Цей розум зі своїм „сумлінням", своїми „обовязками" і безліччю життєвих законів — це тільки вузенька фірточка до якоїсь непроглядної джунґлі, де життя взаїмно себе нищить і знову плодить нове життя.

Саме виходячи із таких міркувань, — Мольнар у своїй пєсі „Чорт" ставить перед наші очі пару людей, що хоч як борються проти найбільш примітивного, а заразом основного закону природи усіми засобами, які дає їм розум — падуть поборені. Не помагає їхня мораль, не помагає віками вироблена етика, не помагають найбільш льоґічні арґументи розуму. Тріюмфує природа, її відвічний закон, незрозумілий людині „Чорт", що мов манекінами грається парою людських дітей.

Сценічні постановки „Чорта", якого ставлено у всіх більших европейських театрах, ріжняться між собою трактуванням і інтерпретацією ролі чорта. Одні режісери підчеркуючи сильно демонічний характер його постаті, вводять у ритм акції нервову атмосферу і кажуть глядачеві розуміти чорта як персоніфікацію якоїсь фатальної, лихої сили, що у хвилинах слабощів пхає чоловіка на бездоріжа. Другі надають цій постаті більш рефлексійний характер, а чорт у цій постановці стає втіленням відвічних, незрозумілих людині законів природи, які не признають людської моралі ні етики. Для своєї постановки „Чорта" п. Блавацький вибрав першу інтерпретацію, тільки акції надав більш спокійного тону і простішу лінію. Але саме цей спокійний, видержаний тон акції викликав враження невідкличного, фаталістичного призначення, що нависло над пятьома дієвими особами пєси.

Не входячи у подробиці виведення Мольнарової пєси, можна сміло сказати, що вона вийшла дуже добре і навіть вибагливому глядачеві могла дати багато естетичної насолоди. Побіч „Церковної миші" — це друга з черги пєса, яка повинна здобути театрові загальне признання.

Центральну ролю чорта грав п. Блавацький. Мені здається, що колиб перевести загальну анкету серед глядачів, то всі однозгідно признали би, що це найкраща креація Блавацького, яку він до цього часу дав. Такої фінезійної, тонкої гри актора, який напротязі трьох дій веде цілу акцію ні на один мент не заломившись, ми не бачили в українському театрі від часів Загарова. Рівнож п. Кривицька заблиснула своїм багатим талантом у ролі Йоанни. Стримана, утаєна любов, заздрість придавлена життєвою конечністю, ображена амбіція жінки, боротьба зі собою, стихійний вибух пристрасти — були віддані п. Кривицькою з великою потенцією гри. У п. Боровика, який грав Яноша, можна завважити слабу дикцію і за мало експресії у деяких місцях I. дії, але загальний образ постаті передуманий ним і дуже дбайливо опрацьований. Добре грала п. Ленська, як Ельза, одначе її діяльоґ із чортом в II. дії вийшов мляво, бо не був видержаний у тоні, не відповідав її вдачі у цій сцені. Бездоганні були п. Блавацька в ролі Цинки і п. Базилевич як Альфред. Маркантний тип дала п. Совачева в епізодичній ролі дами.

Одно, що немило вражало у виставі — це невичайно довгі перестановки сцени, які на будуче треба безумовно усунути. *Емка.*

## ☦ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

**Иосифа Ганкевичева**, жінка п. Стефана Ганкевича померла 18. листопада ц. р. у Львові. Похорон в середу в 3-ій год. пополудні з дому жалоби при вул. Глинянській ч. 20. В. І. П.!

# Зі спортового життя.

### Напередодні лещетарського сезону.

Минула зима була для нас у лещетарському спорті великим кроком вперед. У першу чергу слід зприписати це чимраз більшому зрозумінню нашого громадянства для спорту, як і сприяючим обставинам минулої зими: добрий сніг, який дав змогу використати догідні терени, а не менше й чаціональна жалоба, бо наша молодь, яка дотепер свою молодечу енергію виладовувала в душній атмосфері балевих саль, перенеслася була в часі минулої зими на лід і сніг і взялася за совги, саночки, а в першу чергу за лещетарський спорт, який дає таку велику емоцію руху і простору, як віякий інший спорт.

Совги і саночки не є дотепер у нас обняті організаційною формою. Лещетарі зорганізовані в Карпатськім Лещетарськім Клюбі (К. Л. К.), який істнує вже від пятьох літ і при кінці минулого сезону мав около 100 членів.

К. Л. К. як краєве товариство поставив собі за завдання, окрім вибудування власної домівки в Славську, дати почин до завязання в поодиноких наших містах самостійних лещетарських клюбів, де лещетарство не є вже новиною і має навіть добре вироблених лещетарів, які на сьогорічних зимових „Запоріжських Ігрищах" з певністю будуть грізними противниками Львова.

Протягом літа отсі міста робили заходи завязати у себе місцеві кружки К. Л. К.: Краків, Перемишль, Станиславів, Коломия, Косів, Яворів, Золочів, Тернопіль, Самбір, Стрий, Дрогобич і Рогатин. Чи всі ті міста спроможуться на зорганізування лещетарського спорту в самостійні клюби, покаже вже найближча будучність, бо дотепер зі згаданих міст не надійшли ще жадні звідомлення. (Звідомлення слати до Українського Спортового Союзу, або на адресу організаційного референта і заст. голови К. Л. К. В. Панькова, Львів, Міцкевича 22.). Найближчим організаційним завданням К. Л. К. є скликати лещетарську анкету і вибрати краєву „Українську Лещетарську Раду".

Одно є певне: лещетарський спорт, який поза Львовом не був досі у нас іще зорганізований розвивається в дуже скорому темпі і переходить у маси, а слідом за тим розвивається поволи і власний лещетарський промисл, який вже того року покриє в більшій части наше запотребування.

Окремо треба ще згадати, що наші пластуни цеї зими хочуть улаштувати перші зимові лещетарські табори. Ці табори будуть тревати підчас різдвяних ферій около два тижні.

Як у кожному спорті, так і в лещетарському дуже важну ролю відграє фаховий тренер. На жаль, наші слабі фінансові відносини ледви чи позволять нам цеї зими здобутися на власного тренера.

*В. П.*

# ОГОЛОШЕННЯ

## Театри.

**Великий Міський Театр:**

Середа, 20. XI., год. 7·30 вечором „Артисти" (ціни знижені).

Четвер, 21-го листопада, год. 7·30 веч. „Це можеш ти казати своїй бабці" (знижені ціни).

Пятниця, 22. листопада, год. 7·30 веч. „Графиня" (ціни знижені).

**Малий Міський Театр:**

Середа, 20-го, год. 7·30 веч. „Соломяні вдівці".

Четвер, 21-го, год. 7·30 веч. „Соломяні вдівці".

Пятниця, 22. листопада, год. 7·30 веч. „Соломяні вдівці".

**Театр ревії „Гонг" — в салі кіна „Кольосей":**

Середа, 20-го, „Їзда до Львова"; дві вистави: год. 7·15 і 9·30.

Четвер, 21-го, „Електричне кохання", дві вистави: год. 7·15 і 9·30.

## Кіна.

Аполо: Венус.

Касіно: Маски Ервіна Райнера (Джон Джільберт).

Кольосей: Дитя цирку.

Лев: Королева без корони (Леді Гевілтен) З Корінною Ґріфіт і Варконієм.

Марусенька: Бруковий метелик.

Оаза: Гріхи батьків.

Палас: Звукова фільма „Чотири чорти" (Джанет Ґейнор).

Пан: Жовтий пашпорт.

Пасаж: Капітан Газард. Тиждень Пата і Ґонопта. Ам. комедія.

Стилевий: Тайна почтової скринки.

Фатаморгана: Понад сніг (Жеромського).

Химера: Божевільні жінки.

Утіха: Невловимий злочинець (Гаррі Піль).

## Програма радіо.

**Четвер 21. XI. 1929.**

**Варшава** (1411,7) 12·30 Шкільний концерт. **Краків** (312,8) 20·05 Вечірній концерт. **Гельсінгфорс** (221,4) 19·00 Моцарт, Гайдн, Шуберт. **Лайпціґ** (259). 16·30 Популярний концерт. **Братислава** (279) 16·00 Концерт творів Верді. **Талін** (296) 20·00 Концерт. **Брно** (341,7) 18·35 Музика для молоді. **Льондон** (356,3) 17·0 Циганський концерт і солісти. **Штутгарт** (360) 16·00 Концерт з Вісбаден. **Гамбург** (372) 16·15 Фортепяновий рециталь. **Франкфурт** (390) 20·00 Концерт Кепури. **Берн** (403) 18·15 Грамофонові плити. **Берлін** (418) 16·30 Концерт солістів. **Стокгольм** (436) 19·50 Концерт австрійських композиторів. **Рим** (441) 21·02 Симфонічний концерт. **Лянгенберг** (473) 20·00 Грамофонові плити. **Прага** (487) 16·30 Камеральна музика. **Мілано** (501) 12·30 Легка музика. **Брюссель** (509) 21·00 Концерт з Амстердаму. **Відень** (516,3) 20·00 Австрійські композитори. **Рига** (525) 16·00 Пополудневий концерт. **Будапешт** (550) 17·40 Циганська музика. **Москва** (825). 15·30 Оперова музика. **Ковно** (1935) 19·35 Вечірня програма. **Ленінград** (1000). 14·00 Грамофонові плити. **Харків** (1304). 19·00 Концерт з Києва. **Париж** (1725) 21·00 Радіоконцерт.

**Пятниця 22 XI. 1929.**

**Варшава** (1411,7) 17·45 Пополудневий концерт. **Краків** (312,8) 17·45 Трансмісія з Варшави. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·15 Мінна Тальвіґ (спів). **Лайпціґ** (259) 16·30 Концерт радіоорхестри. **Братислава** (279) 16·30 Концерт: Бах, Шопен, Ліст. **Талін** (296) 15·00 Грамофонові плити. **Брно** (341,7) 16·30 Камеральний концерт. **Льондон** (356,3). 13·45 Суїти Баха. **Штутгарт** (360) 16·00 Концерт з Франкфурту. **Гамбург** (372) 16·15 Колисанки, співає Кати Гофман. **Франкфурт** (390) 16·00 Концерт радіоорхестри. **Берн** (403). 20·30 Веселий вечір. **Берлін** (418) 16.30 Концерт солістів. **Стокгольм** (436) 20·00 Оперова музика. **Рим** (441) 13·15 Радіо-квінтет. **Лянгенберг** (473) 17·30 Популярна музика. **Прага** (487) 19·05 Концерт. **Мілано** (501) 20·30 Симфонічний концерт. **Брюссель** (509) 21·45 Фільгармонійна орхестра. **Відень** (516,3) 16·30 Концерт солістів. **Рига** (525) 19·00 Камеральна музика. **Мюнхен** (533) 17·25 Рецитації. **Будапешт** (550) 17·40 Концерт на цитрах. **Москва** (825) 15·30 Етнографічний концерт. **Ковно** (1935) 19·15 Вечірна музика. **Ленінград** (1000) 16·30 Концерт піаністів. **Харків** (1304) 17·00 Камеральний концерт. **Париж** (1725) 16·45 Радіоконцерт.

## ВИКАЗ

**жерта в золотих для Т-ва Прихильників Освіти у Львові, вул. Супінського ч. 21, зібраних в „День Українського Студента" дня 15. вересня 1929 р.**

**Воєвідство Станиславівське:**

Повіт Богородчани: Грабовець 31·20.

Повіт Городенка: Городенка 70·75.

Повіт Долина: Болехів 76·83, Болехів Кольонія 37·50, Болехів Волоське Село 37·50, Цецева 20·70.

Повіт Калуш: Болехів 8·85, Белоги 25·50, Верхня 24·20, Войнилів 119·62, Голинь 51·20, Гуменів 6·50, Збора 5·05, Калуш 25·00, Мостище 11·85, Новиця 6·01, Станькова 12·00, Сівце 13·63, Томашівці 47·26.

Повіт Коломия: Березів Нижний 91·10 + 10 леів румунських, Воскресінці 9·65, Іспас 15·04, Коломия 100·70, Корнич і Королівка 32·03, Яблонів 12·50, Печеніжин 72·00.

Повіт Косів: Косів 19·50, Кути 170·70 + 9 леів румунських, Рожен Великий 10·52, Старі Кути 4·74.

Повіт Рогатин: Бабинці 21·90, Бурштин 96·35, Вербилівці 16·37, Дичка 20·00, Ковчів 33·45, Заланий Малий і Великий 31·38, Липиця Горішня 51·85, Лучинці 16·24, Потік і Залипа 44·80, Пуків 27·97, Путятинці 31·12, Рогатин 99·55, Серники Середні 14·55, Черче 33·71, Чесники 41·12.

Повіт Сколе: Сколе 22·00.

Повіт Снятин: Карлів 10·50.

Повіт Товмач: Підпечари 96·00, Пшеничники 20·50, Тисьмениця 250·46, Товмач 72·42.

Повіт Станиславів: вулична збірка з міста Станиславова дала 400·00 золотих.

З цілого воєвідства станиславівського збірка дала 2.623·87 золотих + 19 леів румунських.

Всім П. Т. жертводавцям і збірщикам Виділ Т-ва складає щиру подяку. — Дальший виказ жертв зложених на листи як також виказ датків з вечерниць, чи концертів і виказ жертв зложених П. Т. поодинокими Громадянами, чи впрост чеками до П. К. О. чи переказами на адресу Т-ва, буде оголошений пізнійше.

Рівночасно прохаємо П. Т. студентів, котрі ще досі не позвертали збіркових лист, негайно звернути їх до канцелярії Т-ва, Львів, вул. Супінського ч. 21. — За Виділ Т-ва: сенатор **Володимир Децикевич**, голова. **Д-р Любомир Макарушка**, скарбник. 909 1—1

## ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

**Чайний вечір!** Сьогодня, дня 20. XI. на Навечеріє св. Михайла улаштовує кружок Р. Ш. ім. М. Шашкевича Середмістє під протекторатом Вп. П. М. Колтунюкової Чайний вечір в Гостинниці — на який має честь запросити крім всіх Дмитрів і Михайлів — всіх громадян міста Львова. Добровільні датки. Дохід на Р. Ш. За старшину кружка М. Балдюк голова, Л. Чубатий секретар. Комітет: М. Колтунюкова, Трачева, Бережницька, Петрикова, Маланюківна і Шлимківна. 901 2-2

**В Книгарні Ставропігійського Інститута** можна дістати друки на церковний Інвентар і Церковний Устав д-ра Мишковського на 1930 рік. 920 1—3

**Повідомляємо**, що вже вийшов **повний та ілюстрований катальог повістей і оповідань**, виданих в Галичині і на Великій Україні, де подано зміст та рецензії на поодинокі книжки. З огляду на великі кошти (91 сторін друку, 102 ілюстрацій) висилаємо його за попереднім надісланням 70 сот. почтовими марками. — **Книгарня Наук. Т-ва ім. Шевченка, Львів, Ринок ч. 10** 919 1—6

## ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

**Г**ОДИННИКИ тільки найліпших фабрик прецизійні продає за готівку і на рати від десятків літ з найліпшої сторони знана фірма **Іван Зельтенрайх**, Львів, пл. Марійська ч. 5 618 18

**Г**ОДИННИКИ „Zenith", „Longines" також біжутерію власного виробу, поручає: **Домбровський - Розважевський**, Львів, (Готель Жоржа). — **Догідні умови** 619 9—?

**Ф**УТРА оказійно продає і приймає до комісової продажі „Універсум". Комісова складниця Львів, Пасаж Міколяша. 785 10—20

**Н**А ПРОДАЖ вілля 1-поверхова, нова, центральне огрівання, вільна. — Вул. Гроховських ч. 4. перестанок трамваєвий, без посередництва. 866 5—5

**Н**А РАТИ **Матераци** 3 подушки 30 зол. Волосінні 75. **Отомани** 55. Розкладані **Лежанки** 55. Приймає рівнож перерібки фабрика ЗАКС, вул. Ліндого ч. 6. 840 6 3—5

**Н**ОТНИЙ катальог висилає даром Музична Накладня ТОРБАН — Львів, вул. Осолінських 6 904 2—5

**М**АСЛОСОЮЗНИК шукає кімнати з окремим входом. — Зголошувати Маслосоюз, вул. Костюшка ч. 3. 921 1-1

**У**НЕВАЖНЮЄТЬСЯ вкрадену військову книжечку, виставлену через ЦКУ. Ярослав на імя Степана Сидора, уродженого 1889 р., замешкалого в Старім Селі, пов. Любачів. 923 1—3

## ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Спеціяліст недуг легенів, серця і жолудка

**д-р Фелікс Ган**

**Львів, Городецька 46.**

435 Пересвітлення Рентгеном. 60—?

**Д-Р ЕВГЕН ДУРДЕЛЛО**

бувш. лікар заграничних клінік, спеціяліст скірних, венеричних і сексуальних хоріб **та лікарської косметики**

ординує від 8—10½, 14—18.

в неділі і свята від 10—11.

Гірське сонце. Вапофор. Діятермія. Кріотерапія. Сепаратнові почекальні.

**ЛЬВІВ, вул. Потоцького ч. 11. І. п.**

826 Телефон 65—87. 13—?

Бувший лікар клінік в Празі й Вильні

**Д-р Юліян РАДЗИКЕВИЧ**

**переніс лікарську канцелярію**

**до Копичинець.**

**Ординує в Ринку (Дубовий Дім).**

915 2—3

**ВИГУБЛЮВАННЯ пільних МИШЕЙ**

**відщурювання** сіл і міст

**доконує радикально**

**ZELIO-зерно і ZELIO-паста**

ЦІНИ на час вигублювання пільних мишей і відщурювання — **знижені.**

**РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ НА ГАЛИЧИНУ І ВОЛИНЬ**

**ОСИП КАРРАХ**

**ЛЬВІВ, вул. КОСТЮШКА 18.**

838 2—2

**Стилеві МЕБЛІ**

найновійших виробів поручає по приступних цінах фірма

**Брік і Ґрінер**

**ЛЬВІВ, вул. Ягайлонська 24, тел. 21—76 (біля Кіна „Марусенька").**

Уважати на число дому 24. 918 1—3

**ПОРТІЄРА**

старшого, кавалера або бездітного вдівця, енергічного, солідного, вміючого вести записки, пошукує від негайно українська установа у Львові.

Оферти з перебігом життя й референціями вносити до Адміністрації „Діла" під „портієр". 922 1—1

**Присилайте передплату!**

УВАЖАТИ НА ОХОРОННИЙ ЗНАК!

AMOL

AMOL

AMOL

ДОВГІ ЛІТА В УЖИТТЮ І ПРИЗНАНИЙ ЗА НАЙЛУЧШИЙ

ПОТРІБНИЙ ДЛЯ СПОРТОВЦІВ І ТУРИСТІВ, ЗМІЦНЮЄ НЕРВИ І ОЖИВЛЯЄ, ПЕРШОРЯДНИЙ СЕРЕДНИК ДО НАСОВАННЯ

ВСЮДИ ДО НАБУТТЯ!

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.

# Audiatur et altera pars.

## ПОСЛУХАЙТЕ І ДРУГОЇ ДУМКИ.

### З кругів духовенства.

В перших днях серпня с. р. відбувалися в Перемишли реколекції для духовенства під проводом Василіянина о. Теодозія Галущинського. В тім часі наспіла туди брошура, видана у Львові під загол. „В обороні прав нашої греко-католицької церкви“. Провідник вдарив цілою силою на ту брошуру і взивав зібраних, щоби станули в обороні Апостол. Столиці і свого Владики, та осудили згадану публікацію. На те утворило зараз кількох отців комітетик і уложили від реколектантів заяву, осуджуючу брошуру, — а заразом видали до всіх деканатів відозву, щоби наклонювали своїх священиків до підписування протестів і звороту одержаної брошури. Очевидно, хто із зібраних отців посмів би був відказати під таким терором свого підпису? Всі підписали, не читавши навіть брошури і не знаючи, що в ній міститься. Подібно котрий декан відважився при пануючих відносинах не сповнити зазиву, присланого з консисторської канцелярії, хоч би з непевними підписами? Чинну участь в сій агітації взяв о. Ігумен, пересилаючи згадану заяву до відома ріжних редакцій. Після того почала „Нова Зоря“ оголошувати з восторгом ряди деканатів, котрі під тим напором стали надсилати такі протести.

Та коли вже розвелась така акція в Перемишли і в „Новій Зорі“, то ми позволимо собі тут піднести другий відмінний погляд, який висказує в сій справі далеко більша часть нашого духовенства.

Передовсім зазначимо, що згадана брошура вийшла з кругів самого духовенства і відкриває многі болі, які воно від довшого часу в деяких дієцезіях переносить. Сей прикрий стан відчуває особливо старше духовенство, котре тямить давне дружнє відношення єрархів до нього і бачить теперішне поведення. Ті болі, ілюстровані численними, загально звісними і правдивими фактами, які не дадуться якимись заранжованими заявами чи протестами ніяк затерти. Вони наводять рани, на які найкраща часть духовенства голосно нарікає. І великий час, щоби дотичні настоятелі над сим станом поважно застановились і в інтересі церкви перевели санацію теперішних невластивих відносин, щоби не потерпіла вона більшої шкоди. Авторам брошури ходило не о підкопання поваги єрархії але о уздоровлення нездорового стану. А за цілющий лік належить вдяка а не осуджування. Дальше мусимо заявити, що уважаємо ті протести безприкладним насилуванням і вимушенням доконуваним на нашім духовенстві. Бож звісно нам, що многі священики, підписавши присланий чи предложений на реколекціях протест, жаліли дуже, що мусіли се учинити „страха ради“ перед местію. Сего досі у нас ще нікоди не бувало! Такими підступними практиками, вимушенням і террором не закриється правди, бож вона всеж таки виявиться... Ми знаємо історію нашої церкви і тямимо, що нераз заходили ріжниці що до тактики між владиками, котрі поводились часом ріжними зглядами, а рядовим священством, що стояло на своїм традиційнім становищи, але не виділи ніколи, щоби наклонювано священиків до звеличання відмінного становища владик або до осуджування духовенства. Противно, ми бачили, що незалежне становище духовенства виходило якраз в користь церкви і загальної справи, та підносило високо його повагу як у своїх, так і чужих. Згадаймо лиш про недавний час митрополії б. п. Сильвестра Сембратовича, коли він улягаючи чужим впливам, брався за ріжні політичні і церковні експерименти. Тоді держалось духовенство при своїх принципах і правах своєї церкви і ратувало власне тим повагу церкви і владик в очах народа. Та від якогось часу намагаються деякі церковні настоятелі насильно ломити сю самосвідомість клиру, увести в нім сліпий послух для себе і низьку раболіпність. Але таке виховання клиру мусить принести для церкви дуже сумні наслідки. Раз тому, що воно викривлює характери людей, деморалізує їх, чинить з праведних слуг Христових, низьких рабів світа, а за сим підриває повагу духовного стану і цілої церкви в очах суспільности. Наглядний образ того бачили ми на православній церкві в царській Росії, що пішла на вислуги всяким владам. А дальше не забуваймо, що живемо в дуже непевних часах і не знаємо, що нам близькі роки принести можуть, та які люди будуть у нас правити. І що тоді, коли би наша церква найшлася в неприязних обставинах? Згадаємо про події на Волині перед сто роками, таї в недавнім наїзді бачили ми, що наше давне духовенство —хоч тоді в краю не було ніяких владик — держалося кріпко при своїх святощах. Але чи змогли би так постояти раби, що були би привчені хилитися перед всякими наставниками? Над сим повинні би деякі владики дуже поважно призадуматися. З сих наведених причин рішучо протестуємо против піднятого насилування нашого клиру, а то з огляду на наше становище перед народом як і на будучність нашої унії!

Але застановімся над змістом брошури. Автори розісланих по краю протестів закидують їй, що вона виступає против Апост. Престола і береся підкопувати повагу владик. Се твердження є неправдиве! Брошура обговорює в першій части рішення Оріентальної Конгрегації на жалобу Перемишлян а особливо висказ її: „що в перемиській дієцезії не вводиться примусового целібату, і що права восточної церкви не зістали тим нарушені“. Та кождий зрозуміє, що обєктивна і спокійна оцінка рішення Конгрегації не є ще виступом против Апост. Престола. А що до вводження загального примусового целібату, то звісно у нас, що в Станиславові і Перемишли діється. Вже в представленню осталих при життю синодальних Отців, висланім в р. 1925 до Апост. Престола сказано виразно, що станиславівський епископ жадав від укінчених семинаристів в передодні посліднього, богословського іспиту, щоби приняли перед іспитом тайну священства, а коли деякі

вагалися зректися родинного життя, то не допустив їх до іспиту, викинув сейчас зі семинарії і виключив з духовної звязи. В Перемишли приймаєся лиш тих до семинарії, котрі зобовяжуться до целібату. Правда, що в однім і другім місті беруть нині многі молодці сей обовязок ніби добровільно, однак се чинять вони не з власної, доброї волі, але тільки примушені обставинами і голодом — задля хліба! І питаємо тепер прилюдно перед всім світом: чи не є се грубим насильством, чи не є воно нарушенням запорученого права нашої гр. католицької церкви і дотичного правила цілого востока?

Але ми не робимо з сего рішення Орієнт. Конгрегації, ще закиду проти Апост. Столиці. Миж не маємо там правдивих заступників, що боронили би наших прав а ті, що уходять за наших заступників, є радше противниками наших справ, як Василіянин о. Головецький. І тому не дивуємося, що римський Престол улягає деколи в наших справах хибним інформаціям. Ми вкажемо тут лиш на один яркий факт з недавного часу. В р. 1907 появилася з Риму, з нагоди поставлення греко-кат. епископа для Америки буля папи Пія Х. „Ea semper", в котрій під впливом неприхильних нам чинників відказано тому епископови всіх владичих прав. Однак тодішня наша єрархія і духовенство солідарно постояли за своїми правами і осягнули те, що Рим спізнав свою похибку, відкликав свою булю і признав нашому епископови належну йому власть.[1]) Подібна похибка, спричинена невірною інформацією зайшла очевидно і в рішенню Орієнтальної Конгрегації. Не було тут отже злої волі супроти Апост. Престола, коли автори брошури звернули увагу міродайних чинників на ту похибку. Противно, се зроблено для добра католицької церкви, щоби подібні зарядження не викликували против неї оправданого негодовання не лиш в українськім народі, але і на цілім востоці.

Подібно не зі злої волі сталося воно, коли в брошурі вказано на деякі невластиві поведення теперішних владик. Слова були може декуди й гіркі; але зважити треба, що прикрими були також болі, які наше духовенство в сих часах переносило. І тут не було наміру виступати проти владик яко таких. Противно, головною цілею було: привести тих владик до братньої християнської любови супроти підчинених собратів і злучити одних і других в одну дружну родину в спільній праці для добра св. Церкви і народа, як се в попередних часах у нас бувало.

А вже дивним і незрозумілим стає, що ті, котрі приписують собі у нас монополь строгого правдивого католицизму, можуть обурюватись на те, що автори згаданої брошури на першому місци понад всі туземні авторитети поставили авторитет Христа Спасителя і Христової науки, — і так рішучо виступили проти нарушення того божественного авторитету з чиєї небудь сторони, зазначуючи у брошурі: „що коли св. письмо даєся до рук народа, то треба його передовсім приміновати до себе". Не даром бо сказав наш великий поет у хвилі висшого небесного вдохновення: „Кланяйтесь Божій правді на землі, а більш нікому не поклонітесь!" Понад авторитет всіх туземних володарів, царів і владик стоїть висше авторитет Христа, Спасителя і Його божественної науки і моралі — авторитет вічної правди Божої. Перед тим авторитетом вічної правди Божої мусять коритись всі і малі і великі, і царі і владики, щоби нарушенням його не знищити і власного авторитету і церкви, котрій мають проводити. О тім повинні памятати передовсім ті, котрих судьба поставила на сторожі Христової науки і моралі!

Але ми не можемо закінчити сего письма, щоби не сказати ще слово ініціяторови сих заяв і протестів о. ігумену Теодозію. Ми памятаємо Вашого батька бл. п. о. Николая, пароха в Звиничи (за Чортковом), мужа вельми ідейного, відданого цілою душею свому народови і давним традиціям нашої церкви, — знали також Вашу Матір, ту праведницю і взір наших священичих невіст. Знаємо і братів Ваших, щирих синів свого народа а то й мучеників за його справу. Та з жалем бачимо, що Ви, о. Теодозій, погордили завітами своїх чесних родичів, і ведені зарозумілостю чи честолюбієм пішли під чужий, противний нам прапор, що від давна ішов на згубу нашої церкви і народа. Сего духа намагаєтесь ширити і у вашім чині, і в білім нашім духовенстві.

Не зважаєте, що подібна деструктивна робота давних, по взору єзуїтів вихованих Василіян, — що ішла на облатинщення і спольщення нашого обряду, і зверталась проти власних владик, — хоч ті були вибирані з самих Василіян — принесла їм в дальшій історії сумну славу і була відтак самими катол. історикамя осуджена. Згадаємо тут вислав д-ра Пелеша: **„Geschichte der ruthenischen Union"**, д-ра Ліковського **„Dzieje Kościoła unickiego na Litwie i Rusi w 18. i 19. wieku.[2]) „Die griechisch - katholische Kirche in Galizien" v. Dr. Anton Korczak[3])** і памятники світоча самого Василіянського чина о. Камінського,[4]) видані у послідні часі. Та не зважаючи на ту сумну память попередників, взялись Ви відновляти давну руїнницьку роботу ваших виховавців. А що вийде з сего? Певно що не буде з того добра ні для нашої унії і народа, ні для католицької церкви на Востоці. Ви лишите по собі тільки руїну, на котру будуча історія народа кине безпощадний осуд, як кинула вже на ваших попередників. Та чи тронуть Вас сі слова і завернуть до любови своєї рідної церкви і рідного народа? На Вашій роботі супроти церкви і свого народу готові сповнитися слова Спасителя: „Прийдеть час, де всяк, иже убієть ви, возмниться службу приносити Богу".

Сей голос підносимо як вислів незалежної думки нашого духовенства. Коли істнує лихо, не закриваймо його, але лічім. „Иміяй уши слишати, да слишить"!

---

**[1]) Справа та виснена в сегорічній брошурі о. А. Стефановича „З передвоєнних документів до історії нашої церкви", а саме в другій єї части під загол. „Представлення Львівської Ставропигії з р. 1908 в справі гр. кат. церкви в Америці".**

**[2]) Zakon Bazyljanów rósł w dumę stawał się ambitnym, gonił za dostojeństwami i nazywając się „ordo praelaticus", windykował sobie prawo do stolic biskupich ruskich. op. cit. p. 81.**

**[3]) Eine weitere schwere Schuld der ruthenischen Basilianer war die systematische Vernachlässigung der Weltpriester hinsichtlich ihrer Bildung. op. cit p. 17 seqn.**

**[4]) „В обороні Попівеої Унії" ст. 49. і дальше.**

Друкарня В. Сп. „Діло", Львів.